

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд на тема

„РОЛЯТА НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ПРЕХОД КЪМ КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА ЗА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ (на примера на икономика на отпадъците)“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление
3.8 „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление“

Докторант: Антон Огнянов Пейчев

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Росица Рангелова

Обучаваща организация: Институт за икономически изследвания при БАН, секция
„Макроикономика“

Рецензент: проф. д-р Яким Валентинов Китанов – Висше училище по агробизнес и
развитие на регионите, гр. Пловдив

1. Кратки данни за процедурата и кандидата

Рецензията е изготвена в качеството ми на член на научното жури, определено със Заповед № 328/08.05.2026 г. на директора на ИИИ при БАН въз основа на решение на Научния съвет (Протокол № 4/29.04.2026 г.). Предоставени са ми всички необходими материали по процедурата: дисертационен труд, автореферат, списък на публикациите, справки за приносите и за изпълнение на минималните национални изисквания, декларация за оригиналност, автобиография и копия от четирите публикации.

Кандидатът Антон Огнянов Пейчев е задочен докторант към секция „Макроикономика“ на ИИИ-БАН, отчислен с право на защита. Има две магистърски степени („Финанси“ от УНСС и „Оценка на въздействието и оценка на политики“ от СУ „Св. Климент Охридски“) и бакалавърска степен по МИО от УНСС. Професионалният му път съчетава над десетилетие работа в МОСВ (дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите“, в т.ч. като началник на отдел) и последваща експертна дейност в областта на околната среда, отпадъците и кръговата икономика – профил, особено релевантен на избраната тема.

2. Обща характеристика, структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 194 страници (увод, четири глави, заключение, библиография, 17 таблици, 9 фигури и 12 приложения). Библиографията съдържа 139 източника – 7 на български и 132 на чужд език, – което е оправдано предвид концентрирания

върху европейската регулаторна рамка и статистическата система на Евростат характер на изследването.

Темата е безспорно актуална: кръговата икономика е централен приоритет на политиките на ЕС, но същевременно остава теоретично нееднозначна и методологично разнопосочна концепция. Дисертантът превръща именно това разминаване – между мащаба на политическите амбиции и ограниченията на наличните аналитични и статистически инструменти – в основния проблем на изследването.

Обект са политиките, институционалните рамки и икономическите процеси около прехода към кръгова икономика в ЕС, разглеждани през влиянието им върху управлението на отпадъците и икономическия растеж в държавите членки и в частност в България; предмет – проявлението на това взаимодействие и границите на неговата измеримост чрез наличните статистически данни за отпадъците.

Целта е да се оцени ролята на политиките и законодателството на ЕС в прехода към кръгова икономика и тяхната връзка с икономическия растеж, проследена през управлението на отпадъците. За постигането ѝ са поставени пет задачи: да се позиционира теоретично концепцията; да се анализира законодателната рамка на ЕС; да се оцени достоверността и съпоставимостта на статистическите данни; да се изследват емпирично зависимостите чрез иконометричен анализ; и да се изведат препоръки за усъвършенстване на системата от показатели.

Формулирани са ясна научноизследователска теза и осем работни хипотези. Тезата – че връзката между кръговата икономика, управлението на отпадъците и икономическия растеж не е автоматична и еднопосочна, а е структурно обусловена от равнището на развитие, институционалната среда и материалната структура на икономиката – е амбициозна, но премерена и съзнателно се дистанцира от популярната политическа реторика за кръговата икономика като самостоятелен двигател на растежа. Методологическият инструментариум съчетава теоретичен анализ, нормативно-документален анализ на стратегическата и законодателна рамка на ЕС, емпиричен анализ на данни от Евростат (2009–2023 г.) и иконометричен анализ за България – подход, адекватен на сложния предмет на изследването.

Съдържанието по глави. Първа глава „Теоретични въпроси по изследваната проблематика за кръговата икономика и икономическия растеж“ изгражда концептуалния фундамент – разглеждат се класическата, неокласическата, кейнсианската, институционалната и поведенческата традиция, основните теории за растеж и съвременният кейнсиански прочит на прехода, модифицираната екологична крива на Кузнец, теоремата на Коуз и понятията „зелена икономика“ и „зелен растеж“. Авторът подхожда с критична дистанция дори към централни за европейския дискурс понятия като „зелен растеж“, а изведените изводи логически подготвят последващия анализ на политиките и данните.

Втора глава „Политики и законодателство на ЕС в областта на кръговата икономика. Акцент върху управлението на отпадъците“ проследява еволюцията от ранното законодателство по отпадъците, през планове за действие за кръгова икономика, до новото поколение инструменти (Регламента за превоза на отпадъци, Директивата за пластмасите за еднократна употреба, собствените ресурси на ЕС от пластмасови опаковки), и завършва с критичен преглед на Мониторинговата рамка за кръговата икономика. Силата на анализа е, че свързва начина, по който се трупат регулациите, с трудността да се измерят резултатите от тях. Авторът убедително показва, че когато нови мерки се въвеждат, без да са оценени ефектите от предходните, се стига до натрупване на политики и припокриване на цели.

Трета глава „Анализ на данните за отпадъци и за кръгова икономика“ съдържа емпиричен анализ на образуваните отпадъци от икономическите дейности, битовите отпадъци, трансграничния превоз и икономиката на управлението на отпадъците. Авторът е извършил собствени изчисления и е конструирал аналитични показатели (за интензивност на отпадъците и за връзката потребление–генериране на отпадъци) – принос, надхвърлящ описателния преглед на данните.

Четвърта глава представя иконометричен анализ за България чрез регресионни модели на зависимостите между БВП и показателите за отпадъци и кръгова икономика. Резултатите потвърждават асиметричната връзка – икономическият растеж по-устойчиво се проявява като предпоставка за по-високи нива на рециклиране, отколкото като резултат от тях. Заключението обобщава резултатите по осемте хипотези и формулира конкретни препоръки в три направления: усъвършенстване на статистическата рамка, етапна оценка на политиките и подобряване на институционалния и аналитичен капацитет.

3. Публикации, свързани с дисертационния труд, и изпълнение на минималните национални изисквания

Свързани с дисертационния труд са четири самостоятелни публикации – доклади в редактирани сборници с научно рецензиране от конференции на ИИИ-БАН и ВУЗФ в периода 2023–2026 г.:

(1) Пейчев, А. (2023). „Амбициите в рециклирането на кръстопътя между пазара и регулациите“, Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономика на бъдещето“, ВУЗФ, ISBN 978-619-7622-56-0, с. 168–178.

(2) Пейчев, А. (2025). „EU Cohesion and Waste Management: Analysing Municipal Waste Performance through Economic and Policy Lenses“, Сборник статии от Юбилейна международна конференция, ИИИ-БАН, ISBN 978-954-9313-27-7, с. 301–306.

(3) Пейчев, А. (2025). „Анализ на законодателството на ЕС в областта на кръговата икономика“, Сборник с доклади от Пета студентска и докторантска конференция, ВУЗФ, ISBN 978-619-7622-83-6, с. 67–73.

(4) Пейчев, А. (2026). „How Aggregated Indicators and Data Gaps Distort the Analysis of Waste and the Circular Economy“, Сборник статии от Международна научна конференция, ИИИ-БАН, ISBN 978-954-9313-35-2, с. 167–172.

И четирите публикации са самостоятелни (без съавтори), което изключва каквато и да е неяснота относно личния принос на докторанта. Тематично покриват ключовите аналитични оси на дисертационния труд и осигуряват предварителна научна обсъдимост на основните тези.

Съгласно представената справка по Приложение 1 от Правилника на ИИИ-БАН за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, кандидатът покрива показател А1 (дисертационен труд) с 50 точки и показател Г7 (статии и доклади в нереферирани издания с научно рецензиране – 4 самостоятелни публикации × 10 т.) с 40 точки, или общо 90 точки при минимално изискване от 80 точки (50 т. по група А и 30 т. по група Г). Минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“ са изпълнени и надхвърлени.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представената от кандидата справка съдържа пет приноса, които възпроизвеждам накратко:

- (1) Теоретико-методологически – кръговата икономика е позиционирана като концепция, чиито икономически основания се разпростират върху няколко школи (неокласическа, кейнсианска, институционална и екологична), с аргументирано преобладаване на кейнсиански и институционални елементи в практиката на ЕС.
- (2) Критичен анализ на политиките и нормативната рамка на ЕС в областта на отпадъците, с извеждане на оригинална теза за натрупването на регулации без оценка на ефектите от предходните.
- (3) Анализ на статистическата база, идентифициращ методологични прекъсвания и липса на съпоставимост между държавите членки, с конструиране на собствени аналитични показатели за интензивност на отпадъците и за връзката потребление–генериране на отпадъци.
- (4) Емпиричен/иконометричен – регресионни модели за България, идентифициращи зависимости между икономическото развитие и показателите за кръгова икономика, представени с подходяща научна предпазливост.
- (5) Систематизирани препоръки за усъвършенстване на статистическата и аналитичната рамка на кръговата икономика.

Приемам тези приноси по същество. С най-голяма самостоятелна стойност според мен са приноси (2) и (3) – критичната теза за натрупването на регулации без оценка на

предходните и конструирането на собствени аналитични показатели, които надхвърлят описателния преглед и предлагат оригинален аналитичен инструментариум. Приносите (1) и (5) имат систематизиращ и приложен характер и допринасят за подреждането на теоретичната рамка и за практическата приложимост на изводите. Иконометричният принос (4) е стойностен, като изводите са представени с подобаваща научна предпазливост предвид ограниченията на наличните данни. Като цяло приносите имат смесен теоретико-методологически и научно-приложен характер, отговарят на изискванията за ОНС „доктор“ и са лично дело на докторанта.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът (33 страници) включва всички необходими елементи и дава вярна и систематична представа за структурата, логиката и основните изводи на дисертационния труд. Резултатите спрямо формулираните хипотези – включително частично потвърдените – са представени балансирано, което говори за научна добросъвестност и зрялост.

6. Критични бележки, въпроси и препоръки

Бележките имат конструктивен характер и не поставят под съмнение основните резултати:

Първо, осемте хипотези са голям брой – препоръчвам при бъдещи публикации те да бъдат обобщени или йерархизирани в две групи (емпирично проверими и концептуални), което би облекчило възприемането на резултатите.

Второ, иконометричният анализ е концентриран върху България; в бъдещи изследвания моделите биха могли да се разширят към група държави с подобна икономическа структура (Централна и Източна Европа) за по-надеждни обобщения.

Трето, връзката между финансовите инструменти на ЕС в подкрепа на прехода (Кохезионен фонд, Механизъм за възстановяване и устойчивост, LIFE) и резултатите при управлението на отпадъците предлага естествено направление за бъдещо самостоятелно изследване. Проследяването на веригата „европейско финансиране – национални инвестиции – резултати при отпадъците“ би допълнило ценно изводите на дисертацията, още повече че авторът разполага с практически достъп до тази материя.

Въпроси към докторанта:

(1) Във Вашите препоръки настоявате за по-интегрирани индикатори за кръговата икономика. В каква посока според Вас следва да се развие Мониторинговата рамка – към измерване на качеството на вторичните суровини, на икономическата стойност на материалните потоци, или в друга насока?

(2) Каква роля според Вашия анализ играе схемата за разширена отговорност на производителя (РОП) – на чието разработване и прилагане сте посветили значителна

част от експертната си дейност – в обяснението на различията в постигнатите резултати между държавите членки?

7. Изпълнение на изискванията по чл. 49, ал. 3 и 4 от Правилника на ИИИ-БАН

В съответствие с изричното изискване на Правилника на ИИИ-БАН констатирам, че изискванията по чл. 49, ал. 3 и ал. 4 са изпълнени:

По ал. 3, т. 1 – ясно формулирани икономически проблем, цел и пет логически свързани с нея задачи, които структурират четирите глави на труда.

По ал. 3, т. 2 – докторантът познава литературата (139 актуални източника); открил е нерешените проблеми (теоретична фрагментация на концепцията, ограниченост на Мониторинговата рамка, методологични прекъсвания в статистиката); систематизира критично съществуващите тези и заема аргументирана позиция; провежда успешно самостоятелно научно изследване (собствени аналитични индикатори и иконометрични модели); интерпретира резултатите балансирано и с подходяща научна предпазливост.

По ал. 3, т. 3 – получените резултати представляват приноси за науката и практиката в най-малко три категории: допълнение към съществуваща теория и методология; приложение на съществуваща методология към конкретни социално-икономически процеси с формулирани изводи и препоръки; научно-приложни достижения, прецизиращи отделни страни на икономическата теория и практика.

По ал. 4 – кандидатът има четири самостоятелни публикации (без съавтори), пряко свързани с дисертационния труд, които отговарят на изискванията за научно рецензирани издания. Изискването по ал. 4 е изпълнено.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд разглежда актуална и научно недостатъчно изследвана в българската литература проблематика. Изграден е върху ясна теза и разработена методология, съчетаваща теоретичен, нормативен, статистически и иконометричен анализ; структурата е логична и пропорционална, а собствените изчисления и аналитични индикатори обогатяват наличния инструментариум за оценка на прехода към кръгова икономика.

Авторът демонстрира зряло теоретично мислене, отлично познаване на европейската политическа и регулаторна рамка и научна добросъвестност в интерпретацията на резултатите. Четирите самостоятелни публикации изпълняват с превъзходство минималните национални изисквания и изискванията на ИИИ-БАН (90 точки при изискване 80).

В съответствие с чл. 4, ал. 9, т. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, заявявам, че дисертационният труд е оригинален и представените в него научни данни са достоверни. Не са ми известни обстоятелства, които да поставят под

съмнение оригиналността на труда или достоверността на резултатите; представената от докторанта декларация за оригиналност е приложена към процедурата.

Дисертационният труд, авторефератът и научните публикации удовлетворяват изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му и Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ-БАН.

Въз основа на всичко изложено по-горе и при отсъствие на елементи, които да поставят под съмнение постигнатите резултати, давам своята положителна оценка за дисертационния труд и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Антон Огнянов Пейчев образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“.

Дата:.....

Рецензент:.....

София.....

/проф.д-р Яким Китанов/